

ταύτην πεπονθός. Πανταχόθεν οὖν χρήται τῷ ποσῷ ὁ τοῦ ἀπείρου ὀρισμός. Καθ' αὐτὸ ἄρα ὑπάρχει τῷ ἀπείρῳ τὸ ποσόν· ὥστε καὶ μόνῳ· οὐ γὰρ οἶόν τε πλείοσιν ἀνομογενέσι τὸ αὐτὸ καθ' αὐτὸ ὑπάρχειν.

Τὸ ἓν, ἢ γένει, ἢ εἴδει, ἢ ἀριθμῷ. Ἀλλὰ τὸ τῷ μὲν γένει· ἢ εἴδει· ἓν οὐκ ἠξίωσεν ὁ Ἀριστοτέλης θέσθαι ὄν, ὡς προφανῶς εἰσάγοντα τὸ πλῆθος. Τὸ δὲ ἓν τῷ ἀριθμῷ λαβῶν καὶ διελόμενος, ὃ καὶ μάλιστα ἓν ἐστίν, ἐντεῦθεν τὴν ἀντιλογίαν ποιεῖται. Τὸ γὰρ ἓν τῷ ἀριθμῷ καὶ αὐτὸ πολλαχῶς λέγεται· καὶ ὡς τὸ συνεχές, ὡς μίαν εἴποιμι ἂν τὴν γραμμὴν· καὶ ὡς τὸ ἀδιαίρετον φύσει, ὡς τὸ σημεῖον καὶ ἡ μονάς· καὶ ὡς τὰ τὸν αὐτὸν ἔχοντα λόγον, καὶ ἓν ὄνομασι· διαφέρῃ, ὡς λῶπιον καὶ ἱμάτιον. Κατ' ἄλλην δὲ πάλιν διαίρεσιν, τὸ μὲν δυνάμει ἓν λέγεται, τὸ δὲ ἐνεργείᾳ, καὶ οὕτως ἔχει πρὸς ἀλληλα ταῦτα ἓν τῇ γενέσει, ὡς τὸ μὲν ἐνεργείᾳ ἓν δυνάμει πολλά· εἶναι, τὸ δὲ δυνάμει ἓν, ἐνεργείᾳ πολλά, ὡς ἐπὶ τοῦ κηροῦ. Εἰ μὲν οὖν ὡς συνεχές ἐροῦσι τὸ ὄν ἓν, ἔσται ἐνεργείᾳ μὲν ἓν, δυνάμει δὲ πολλά καὶ ἄπειρα· συνεχές γὰρ ἐστίν οὗ τὰ μόρια συνάπτει πρὸς ἓνα κινῶν ὄρον καὶ ὃ διαίρετόν ἐστίν εἰς αἰεὶ διαίρετά. Εἰ οὖν τὸ ἓν ἓν ὡς τὸ συνεχές, τὸ δὲ συνεχές πολλά, τὸ ἓν πολλά ἔσται, τὰ δὲ πολλά οὐχ ἓν. Τὸ αὐτὸ ἄρα ἓν τε καὶ οὐχ ἓν ἔσται:

Πολλαχῶς δὲ καὶ τὸ συνεχές· ἢ ὡς γραμμὴ, ἢ ὡς ἐπιφάνεια, ἢ ὡς σῶμα, ἢ ὡς κίνησις, ἢ ὡς χρόνος. Πῶς οὖν κατὰ ταῦτα ἓν τὸ ὄν, ἐκάστου εἰς πολλά εἶδη διαίρουμένου;

Γ. 48 | Εἰ ἓν τὸ μέρος καὶ τὸ ὅλον, μέρος ἔσται τὸ ὅλον, καὶ τὸ μέρος ἐκ πολλῶν ὁλῶν ἔσται. Εἰ δὲ ἕτερον τὸ μέρος καὶ τὸ ὅλον, τὰ δὲ μέρη ποιοῦσι τὸ ὅλον, ἔσται τὸ ὅλον ἕτερον ἑαυτοῦ. Καὶ οὕτως ἐν τῇ ἀπορίᾳ φησὶν οὐ μόνον ἐπὶ τῶν συνεχῶν μερῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν διωρισμένων, ἢ τῶν κατὰ παράθεσιν, ὡς ἐπὶ τῆς οἰκίας· ἢ τῶν ἀφροσύνην, οἶον χειρὸς καὶ ποδός. Εἰ γὰρ ἢ χεὶρ τοῦ Σωκράτους ἢ δεξιὰ καὶ ὁ Σωκράτης ἓν, καὶ ἢ ἀριστερὰ πάλιν καὶ ὁ Σωκράτης ἓν, καὶ ἢ ἀριστερὰ καὶ ἢ δεξιὰ ἓν ἔσοντα· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ „καὶ εἰ τῷ ὁλῷ ἓν ἐκάτερον“.

Τὸ ἀδιαίρετον τριχῶς· τὸ μίῳ διηρημένον, οἶόν τε δὲ διαίρεθῆναι, ὡς τὸ συνεχές· τὸ μηδὲν διαίρεσθαι πεφυκός, ὡς τὸ ἀμερές, ἢ στιγμὴ καὶ ἡ μονάς· τὸ μόριον μὲν ἔχον καὶ μέγεθος, ἀπαθές δὲ διὰ στερεότητος ἢ ναστότητος, ὡς ἐκάστη τῶν Δημοκρίτου ἀτόμων. Εἰ μὲν οὖν ἓν τὸ ὄν, ὡς τὸ συνεχές, πολλά πάλιν ἔσται τὸ ὄν. Εἰ δὲ ὡς ἡ ἄτομος, πρῶτον μὲν ἄτοπον μίαν λέγειν ἄτομον τὰ πάντα· εἶτα καὶ αὐτῇ συνεχῆς καὶ διαίρετῆ ἐπ' ἄπειρον, δυνάμει τε πολλά, ποσότητά τε τοῦ μεγέθους καὶ ποιότητα τοῦ σχήματος ἔχουσα. Εἰ δὲ ὡς μονάς καὶ στιγμὴ, οὔτε ποιόν τι ἔσται τῶν ὄντων· τὸ γὰρ ποιόν ἐν διαίρετοῖς σώμασιν· οὔτε ποσόν· τὸ γὰρ ἀδιαίρετον πέρας τοῦ ποσοῦ· ὥστε οὔτε ἄπειρον τὸ ὄν, οὔτε

πεπερασμένον. πᾶν μὲν γὰρ ἄπειρον καὶ πεπερασμένον. προσόν τι· οὐδὲν δὲ ἀδιαίρετον κατὰ πλήθος ἢ μέγεθος, προσόν.

Ἐθρορυβοῦντο καὶ οἱ ὕστερον πῶς ἂν εἶη δυνατόν τὸ αὐτὸ ἐν ἄμα καὶ πολλὰ εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο τῆς μὲν οὐσίας τὸ ἔστι· κατηγοροῦν, λέγοντες· Σωκράτης ἔστι· τῶν δὲ συμβεβηκότων τῆ οὐσία ἀφῆρουν τὸ ἔστι· μετὰ μὲν γὰρ τῆς οὐσίας τὸ ἔστι· μὴ ποιεῖ πλήθος· τοῖς δὲ συμβεβηκόσι προσκείμενον εἶναι καὶ αὐτοῖς ποιεῖ καὶ οὐσιοῖ. Καὶ ταῦτα μετὰ τῆς οὐσίας συμπλέκω, ὅταν εἶπω· Σωκράτης λευκός ἔστι. Δύο γὰρ ὄντα γίνονται· ὁ δὲ λευκῶρων ἀφῆρει τὸ ἔστιν, ὡς αὐτῶν καθ' αὐτὰ τῶν συμβεβηκότων ἄνευ τοῦ ἔστι· μὴ ποιούντων ὄντος 10 προσθήκην:

Τὸ ὄν οὐ γέγονε· τὸ μὴ γεγονός ἀρχὴν οὐκ ἔχει, ἐπειδὴ τὸ γινόμενον ἀρχὴν ἔχει· τὸ μὴ ἔχον ἀρχὴν ἄπειρον· τὸ ἄπειρον μεθ' ἑτέρου δευτέρου οὐκ ἂν εἶη, ἀλλ' ἐν· τὸ δὲ ἐν καὶ ἄπειρον ἀκίνητόν ἐστιν:

Τὸ γινόμενον ἅπαν τὴν μὲν κατὰ χρόνον ἀρχὴν ἔχει, ἀφ' ἧς ἤρξατο 15 γίνεσθαι, ἧτις καὶ γενέσεως ἐστὶν ἀρχή· οὐκ ἅπαν δὲ τὴν κατὰ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ τὰ μὲν κατ' οὐσίαν γινόμενα καὶ ἡ τούτων γένεσις, ἧτις καὶ ἀπλῆ λέγεται διὰ τὸ καθ' αὐτὰ γίνεσθαι, οὐ μόνον τὴν κατὰ χρόνον ἀρχὴν ἔχει, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μορίου τινὸς τοῦ πράγματος ἀρχεται, ὡς ἡ μὲν τῶν ζώων ἀπὸ καρδίας, ἢ ὀμφάλου· τῶν δὲ φυτῶν ἀπὸ ῥιζῶν· τῶν δὲ οἰκῶν 20 ἐκ θεμελίων· τὰ δὲ κατὰ τὰς ἄλλας κατηγορίας οὐκ ἀπλῶς λέγεται γίνεσθαι· οὐδὲ πραγματικὴν ἔχειν ἀρχὴν. Σωκράτης μὲν γὰρ αὐτὸς καθ' αὐτὸν γίνεσθαι· θερμὸν δὲ οὐ καθ' αὐτό, ἀλλὰ θερμὸν σῶμα. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ ἀλλοιώματα λέγεται γίνεσθαι, καὶ γένεσις τις ἐστὶ καὶ ἡ ἀλλοίωσις· γίνεσθαι γὰρ λευκὸν ἐκ μέλανος. Ἐπὶ τούτων οὐκ ἀληθές, ὅτι 25 πᾶν τὸ γινόμενον ἀρχὴν ἔχει τὴν κατὰ τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ἐνία καὶ ἀθρόως καθ' ὅλα τὰ μέρη αὐτῶν ἀρχεται ἀλλοιοῦσθαι· ἢ ἐτιοῦν μέρος ἀθρόως ἀλλοιοῦται, καὶ αὐτὸ ἐπ' ἄπειρον ὄν διαίρετόν, ὡσπερ ἔχει ἐπὶ τῶν πηγνυμένων καὶ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ ἀέρος. Διὰ ταῦτα δὴ πάντα δοκεῖ μὴ καλῶς εἰληφέναι· τὸ γινόμενον πᾶν ἀρχὴν ἔχειν τὴν κατὰ τὸ πρᾶγμα· ὥστε οὐκ 30 ἀληθῆς ἢ πρόσληψις ἢ λέγουσα· ἀλλὰ μὴν τὸ γινόμενον ἀρχὴν ἔχει. Ἀλλὰ καὶ ἡ κατὰ τὴν ἀντιστροφὴν πρότασις· τὸ μὴ γινόμενον ἀρχὴν οὐκ ἔχει, οὐ μόνον ἡμάρτηται κατὰ τὸ εἶδος τῆς ἀντιστροφῆς, ἀλλὰ καὶ ψευδὴς ἐστὶν, εἴ τις τὴν ἀρχὴν πάλιν κατὰ τὸ πρᾶγμα λάβῃ· ἀλλὰ μὴ κατὰ χρόνον· ἥλιος γὰρ καὶ σελίγη καὶ οὐρανός, ἀγέννητα ὄντα 35 κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, εἰ καὶ τῆ ἀληθείᾳ γενητά εἰσιν, τὴν κατὰ χρόνον ἀρχὴν οὐκ ἔχει, τὴν δὲ κατὰ τὸ πρᾶγμα· πεπερασται γὰρ· ἦν καὶ πέρας· προσαγορεύομεν καὶ μεγέθους ἀρχὴν: —

f. 48^v | Ἐν τι τοῦ ὄντος λαβὼν ὁ Ἀριστοτέλης, ἐπὶ τούτου δείκνυσι τὸ
 ἀσυμπέραντον, νῦν μὲν ὡς συμβεβηκὸς τι λαμβάνων τὸ ὄν, μετ' ὀλίγον
 δὲ ὡς οὐσίαν, καὶ καθ' ἑκάτερον δείκνυσι μὴ δυναμένον ἔν εἶναι τὸ ὄν.
 Εἰ γὰρ μόνον εἴη τὸ λευκὸν καὶ μηδὲν ἄλλο, ὡς πᾶν παρὰ τὸ λευκὸν
 5 μὴ ὄν εἶναι, καὶ τὸ μὴ ὄν μηδὲν, οὐδ' οὕτως ἔν δείκνυται τὸ λευκὸν
 ἀριθμῶ, ἀλλ' εἴπερ ἄρα τῷ γένει, ἢ τῷ εἶδει, ὅπερ καὶ πολλὰ ἐστίν. Τὸ
 δὲ μὴ εἶναι ἔν τῷ ἀριθμῶ δείκνυται λέγων μήτε τῆ συνεχείᾳ ἔν εἶναι τὸ
 λευκόν, ἐναργῶς διακεκρυμένων ἀπ' ἀλλήλων τῶν λευκῶν, μήτε τῷ λόγῳ.
 Ἐκαστον γὰρ τῶν λευκῶν διαίρεται εἰς τε τὸ μετέχον λευκότητος καὶ
 10 εἰς τὸ μετεχόμενον, ὧν ἑκάτερου λόγος ἴδιος. Τὸ δὲ ὡς ἀδιαίρετον ὡς
 ἐναργῶς ἄτοπον παρήκεν εὐθύνειν, ὡς σωματικοῦ πέρατος ὑποτεθέντος
 τοῦ ἀδιαίρετου· ὥστε πολλὰ ἐστὶ τὰ λευκά, καὶ μενούσης ἀληθοῦς τῆς
 λεγούσης προτάσεως· τὸ παρὰ τὸ λευκὸν οὐδέν. Οὐ δεῖ δὲ ταράττε-
 σθαι, κἂν ἀναγκασθῶμεν, ἕτερον τῷ λόγῳ λέγοντες τὸ συμβεβηκὸς παρὰ
 15 τὸ ὑποκείμενον, χωριστικῆν αὐτῷ δοῦναι τοῦ ὑποκειμένου τὴν ὑπόστασιν·
 οὐ γὰρ ἀνάγκη ὧν ὁ λόγος ἕτερος, ταῦτα καὶ καθ' ὑπόστασιν ἀλλήλων
 κεχωρίσθαι.

ὑποθέμενος διὰ τοῦ λευκοῦ τὴν τοῦ συμβεβηκότητος φύσιν εἶναι τὸ ὄν,
 ἔδειξεν ὅτι κατὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν οὐ δυνατόν ἔν εἶναι τὸ ὄν. Προστί-
 20 θησι δὲ καὶ ἄλλην τοῦ αὐτοῦ ἀπόδειξιν νῦν. Εἰ γὰρ τὸ συμβεβηκὸς ἐστὶ
 τὸ ὄν, ἐκεῖνο ᾧ τοῦτο συμβέβηκεν καὶ ἔν ἐστὶ καὶ οὐκ ὄν κατὰ ταυτόν·
 καθὸ μὲν γὰρ συμβέβηκεν αὐτῷ τὸ ὄν, ἕτερον τοῦ ὄντος οὐκ ὄν ἐστὶ·
 μόνον γὰρ ἦν τὸ συμβεβηκὸς ὄν. Πάλιν δὲ καθόσον αὐτῷ συμβέβηκε τὸ
 ὄν, κατὰ τοῦτο ὄν ἐστὶ· τὸ γὰρ ὑποκείμενόν τινα τὴν τοῦ συμβεβηκότητος
 25 αὐτῷ κατηγορίαν ἢ ὁμωνύμως, ἢ παρωνύμως ἀναδέχεται· διὸ καὶ ᾧ τὸ
 λευκὸν συμβέβηκε, τοῦτο λευκόν· ὥστε καὶ ᾧ τὸ ὄν τοῦτο ἐστὶ, ἐστὶ
 τι ἄρα τὸ ὄν, καὶ οὐ κατ' αὐτό· ὥστε ἀδύνατον τὸ ὄν λέγειν τὸ συμβεβηκὸς,
 καὶ τὸ οὐσίαν εἶναι ἀδύνατον· εἰ γὰρ μόνον τὸ ὅπερ οὐκ ἐστὶν ὄν, τὸ
 συμβεβηκὸς αὐτῷ οὐκ ὄν ἐστὶ, οἷον τὸ λευκόν. Εἰ οὖν τὸ ὅπερ ὄν καὶ
 30 λευκὸν διὰ τὸ συμβεβηκέναι αὐτῷ τὸ λευκόν, τὸ δὲ συμβεβηκὸς αὐτῷ οὐκ
 ὄν ἐστὶν, καὶ τὸ μετέχον ἄρα καὶ ᾧ συμβέβηκεν οὐκ ὄν ἐστὶ· ἀπλῶς· ᾧ
 γὰρ τὸ μὴ ὄν συμβέβηκεν οὐκ ὄν ἐστὶν, ὥσπερ ᾧ τὸ ὄν συμβέβηκεν, ὄν·
 καὶ ἡ οὐσία οὖν, ἦτοι τὸ ὅπερ ὄν, οὐκ ὄν ἐστὶ· ἀπλῶς, καὶ τὸ αὐτὸ κυρίως
 ὄν, καὶ μὴ ὄν κυρίως. Εἰ οὖν ταῦτα καὶ δύναται καὶ ἐστὶν ὄν τὸ ὅπερ
 35 ὄν ὥσπερ ὑπόκειται, ἀνάγκη καὶ τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ ὄν εἶναι καὶ ὅπερ
 ὄν, εἴπερ μηδὲν ἄλλο ἐστὶ παρὰ τὸ ὅπερ ὄν· ὥστε πλείω ἐστὶ τὸ ὄν, καὶ
 οὐκέτι ἔν τὸ ὄν.

Εἰ ἔν ἐστὶ, φησί, τὸ ὄν, οὐδὲ μέγεθος ἔξει· εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲ πεπερασ-
 μένον οὐδὲ ἄπειρον ἐστὶ. Ὅτι δὲ, εἰ ἔν ἐστὶν, οὐκ ἔξει μέγεθος, δηλόν,
 40 εἴπερ τὸ μὲν ἔν οὐκ ἐστὶ· πολλά, οὐδ' ἔχει πολλά· τὸ δὲ μέγεθος ἔχον

μέρη ἔχει· τὸ δὲ μέρη ἔχον πολλά ἔχει καὶ πολλά ἐστὶ, διότι τῶν μερῶν ἐκάστῳ ἕτερον τῷ εἶναι· μήποτε δὲ ἐπάγαι αὐτοῖς τοῦτο τὸ ἄτοπον, ὅτι εἰ ἐν ὑποθέτῃ τὸ ὄν, οὐδὲν ἐν τοῖς οὐσίῃς ἔσται μέγεθος ἔχον, οὐδὲ ὄλον καὶ μέρη, ὃ παρὰ τὴν ἐνάργειάν ἐστι·

Εἰ ἐν ὄν ἐστὶν, οὐκ ἔχει μέγεθος, ὅτι οὐ διαίρεται. Εἰ δὲ διαίρεται, ὡσπερ φαίνεται κατὰ τὸν ὄρισμόν, οὐκ ἐστὶν ἐν. Καὶ τὸ μὲν συνημμένον ἔδειξε διὰ τοῦ τὸ μέγεθος διαίρεσθαι· τὸ δὲ διαίρεσθαι τὸ ὅπερ ὄν, ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ δείκνυσιν· ὡς γὰρ ἔχει ὁ ὄρισμός, οὕτως ἔχει καὶ τὸ ὀριστόν. Εἰ οὖν ἀνθρώπου λόγος ὀριστικός· τὸ ζῆον πεζὸν δῖπουν, καὶ τὰ μέρη τούτου, λέγω δὴ τὸ ζῆον καὶ τὰ λοιπά, ὅπερ τινὰ καὶ ὄντα ἐστὶ καὶ τοῖς λόγοις ἕτερα· ἢ γὰρ οὐσία ἐστίν, ἢ συμβεβηκότα· εἰ γοῦν συμβεβηκότα, ἢ αὐτῷ τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ ἄλλῳ τινί· ἄμφω δὲ ἀδύνατα. Εἰ γὰρ συμβεβηκε τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ ὡς χωριστόν αὐτοῦ, καὶ ἔσται ποτὲ μὲν ζῆον· ἢ ὡς ἀχώριστόν, καὶ ἔσται ἐν τῷ τοῦ ζῆου, ἢ τοῦ πεζοῦ λόγῳ εἰλημμένος ὁ ἀνθρώπος. Εἰ δὲ ἄλλῳ, καὶ τὸ ἐκ τούτων συμπληρούμενον, δηλο- νότι ὁ ἀνθρώπος, ἐκείνῳ συμβήσεται. Ἄλλ' ἐστὶν ὁ ἀνθρώπος οὐσία καὶ ὅπερ ὄν· τὸ δὲ ὅπερ ὄν ὑπόκειται μηδενὶ συμβεβηκός· ὥστε οὐδὲ τὰ ἐν τῷ ὀρισμῷ παραλαμβανόμενα συμβεβηκός ἐσται, ἀλλὰ πάντα ὅπερ ὄντα τινὰ ὥστε διαίρεται τὸ ὄν εἰς ὄντα· καὶ πολλά πάλιν οὕτως ἐσται τὰ ὄντα·

Εἰ δὲ μὴ πολλά, ἀλλὰ ἐν τὸ ὄν, ἕκαστα οὔτε μέγεθος ἔξει, οὔτε ὄλον, οὔτε μέρη ἐσται. Ἄλλ' οὐδὲ ὀρισμός ἐστὶ τινός· οὐδὲ γὰρ ὁ λόγος ἔξει μέρη ἐξ ἀδιαίρετων· ἄρα τῶν κατὰ μέρος, οἷον ἀνθρώπου καὶ ἵππου τὸ πᾶν. Εἴπερ τούτων μηδὲν διαίρετόν, καὶ δῆλον ὅτι τὸ ἀδιαίρετον καὶ αὐτὸ τὸ πᾶν ἐστὶν ὄν καὶ λεγόμενον.

| Καὶ ὁ ἀνθρώπος εἴη ἄν, φησί, τῶν συμβεβηκόντων ἐτέρῳ. Εἴτα ὑπερβάς, ἀνάγνωθι· Καθ' οὗ γὰρ λέγεται ἄμφω, ἐκάτερον ἢ ἕκαστον τῶν μερῶν, κατὰ τούτου καὶ τὸ ἐκ τῶν μερῶν λεγέσθω. Τοῦτο δὲ ἄτοπον τὸ τὸν ἀνθρώπον συμβεβηκέναι· τὸ γὰρ ὅπερ ὄν μηδενὶ ἔστω συμβεβηκός. Κατὰ δὲ τὴν ἄλλην γραφὴν οὕτω νοεῖται· καθόλου τὸ ἐκ τῶν μερῶν συγκαίμενον, τοῦτο (τοῦτο) ἔστω καὶ λεγέσθω, ὅπερ καὶ τὰ μέρη ἄμφω, καὶ εἰς ἐκάτερά εἰσι συμβεβηκότα καὶ τὸ ὄλον, ἢ μάλλον ἀνάπαλιν, ὅτι καὶ τὰ μέρη λεγέσθω ὅπερ τὸ ἐκ τῶν μερῶν· τὸ δὲ ἐκ τῶν μερῶν οὐσία ἦν καὶ ὅπερ ὄν, καὶ οὐδενὶ συμβεβηκός· καὶ τὰ μέρη ἄρα οὐσίαι, καὶ τὰ λοιπά·

Εἰ τοίνυν τὸ ἐν, ὡς εἴρηται πρότερον, ἢ ὡς συνεχές ἐστὶν ἐν, ἢ ὡς ὄν, ὁ λόγος ὁ αὐτὸς ἢ ὡς τὸ ἀδιαίρετον· δέδεικται δὲ τὸ ἐν μήτε μέγεθος ἔχειν δυνάμενον, μήτε ἀδιαίρετον ὄν, δηλονότι κατ' οὐδὲν τῶν τοῦ

ένος σημαυνομένων έν άν εΐη τὸ ὄν. Ἐξ οὐσιῶν ἄρα τὸ πᾶν, καὶ οὕτω πολλὰ τὰ ὄντα, κᾶν μὴ διαιρηται τὸ πᾶν ἐνεργεία:

Τῇ προτάσει τοῦ Παρμενίδου, τῇ παρὰ τὸ ὄν οὐκ ὄν, φησὶν ἐνδοῦναι τὸν Πλάτωνα· καὶ γὰρ τὴν κίνησιν καὶ τὴν στάσιν καὶ τὸ ταῦτόν καὶ τὸ ἕτερον ἕτερα τοῦ ὄντος εἶναι φησὶ· τὸ δὲ οὐκ ὄν οὐδὲν οὐκέτι συγχωρεῖν. Καὶ γὰρ τὰ ἕτερα τοῦ ὄντος, κᾶν μὴ ὄντα ᾗ, ἀλλ' ὁμῶς εἶναι φησὶ, καὶ ταύτῃ τὸ μὴ ὄν εἰσάγει. Ὁ μὲν Ἀριστοτέλης οὔτε μοναχῶς λέγεσθαι τὸ ὄν συγχωρεῖ, οὔτε ἐνδίδωσι τῇ προτάσει, εἰ μὴ τις τὸ οὐκ ὄν λέγοι ὡς οὐσία μὲν οὐκ ἔστι, ἄλλο δὲ τι εἶναι οὐ κωλύεται:

10 Ὁ δεῦτερος λόγος, ὁ τοῦ Ζήνωνος, ᾧ ἐνέδοσαν οἱ περὶ Πεινοκράτους ὦν καθάπτεται ὡς ἐναντίον τῷ· εἰ μὴ ἐν εἶη τὸ ὄν καὶ ἀδιαίρετον, ἀνάγκη ἄπειρα καὶ πλήθει καὶ μεγέθει εἶναι τὰ ὄντα· καὶ διὰ τοῦτο ἀτόμους γραμμάς ὑποθεμένων, ἵνα καὶ πολλὰ ᾗ τὰ ὄντα καὶ μὴ ἐπ' ἄπειρον τὸ πλήθος καὶ τὴ μέγεθος προχωρῇ, καίτοι πάλιν ἀντιφάσει δοκοῦσι περι-
15 πίπτειν, μέγεθος ἀμέγεθες λέγοντες:

Τῶν φυσικῶν οἱ μὲν ἐν τὸ ἐξ οὐ καὶ τὸ στοιχεῖον λέγουσιν εἶναι· οἱ δὲ πολλά. Τῶν δὲ ἐν λεγόντων δύο τρόπους φησὶν εἶναι· ἓνα μὲν, καθ' ὄν καὶ τοῦ ὑλικοῦ ἐνός μεταβάλλοντος καὶ ἀλλοιουμένου τῇ μανότητι καὶ πυκνότητι, τὰ ἄλλα γεννώσιν, ὡς Ἀναξιμένης ἀραιούμενον μὲν τὸν
20 ἀέρα πῦρ γίνεσθαι φησιν, πυκνούμενον δὲ ἄνεμον, εἶτα νέφος, εἶτα εἶ μᾶλλον ὕδωρ, εἶτα γῆν, εἶτα λίθους, τὰ δὲ ἄλλα ἐκ τούτων· ἕτερον δὲ, καθ' ὄν οὐκέτι τὴν μεταβολὴν τῆς ὕλης αἰτιῶνται, οὐδὲ κατ' ἀλλοίωσιν τοῦ ὑποκειμένου τὰς γενέσεις ἀποδίδόσιν, ἀλλὰ κατὰ ἔκκρισιν· ἐνούσας γὰρ τὰς ἐναντιότητας τῷ ὑποκειμένῳ ἀπείρῳ ὄντι σώματι ἐκκρίνεσθαι
25 φησιν Ἀναξίμανδρος, πρῶτος αὐτὸς ἀρχὴν ὀνόμασας τὸ ὑποκείμενον· ἐναντιότητας δὲ εἶσι· θερμόν, ψυχρόν, ξηρόν, ὑγρόν. Πάντες δὲ σωματικόν τι τὸ ἐν ὑποτίθενται τοῦτο.

Ἀναξαγόρας τὰς ὁμοιομερείας κατὰ τὸ ὑποκείμενον ἀρχὰς θέμενος, ἀπείρους ἔλεγε ταύτας, καὶ τὸ ποιητικόν δὲ αἴτιον ἐν ἔλεγε, τὸν διακρί-
30 νοντα νοῦν· Ἐμπεδοκλῆς δὲ πλείους ἀρχὰς κατὰ τὸ ὑποκείμενον, τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, ἐν δὲ τὴν φιλίαν καὶ τὸ νεῖκος, οὐχ ἅμα, ἀλλὰ παρὰ μέρος ἐκάτερον. Ἡ οὐχὶ τὸ ποιητικόν αὐτοῦς ἐν λέγειν ῥητέον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ μίγμα, ὃ ᾗ, κατὰ μὲν Ἀναξαγόραν, ἐκ τῶν ὁμοιομεριῶν ἀπείρων τῷ πλήθει μεμιγνυμένων· κατὰ δὲ Ἐμπεδοκλέα, ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων
35 ποτὲ μὲν συγχρῖνομένων ὑπὸ τῆς φιλίας, ποτὲ δὲ διακρῖνομένων ὑπὸ τοῦ νεῖκος καὶ ποισούντων τόνδε τὸν κόσμον. Διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων πρῶτον μὲν τῷ τὸν Ἀναξαγόραν λέγειν ἅπαξ γινόμενον τὸν κόσμον ἐκ τοῦ μίγματος διαμένειν λοιπόν, ὑπὸ τοῦ νοῦ ἐφεστῶτος κυβερνώμενόν τε καὶ διοικούμενον· τὸν δὲ Ἐμπεδοκλέα παρὰ μέρος αἰεὶ κατὰ περιόδους τινὰς ποτὲ
40 μὲν σύγκρισιν τῶν τεσσάρων στοιχείων παρὰ τῆς φιλίας γινομένην ὑπο-

τίθεσθαι, ποτὲ δὲ διάκρισιν ὑπὸ τοῦ νείκους· ἔπειτα δὲ τῷ τὰ πολλά, ἐξ ὧν τὸ πῦρ, τῷ τὸν μὲν Ἀναξαγόραν ἄπειρα ὑποτίθεσθαι τὰς ὁμοιομερείας, τὸν δὲ τὰ στοιχεῖα.

Ἀναξαγόρας τοιοῦτόν τινα δυνάμει λόγου ἡρώτα· τὸ γινόμενον ἢ ἐξ ὄντος γίνεται, ἢ ἐξ οὐκ ὄντος· ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος ἀδύνατον· ἐξ ὄντος ἄρα· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἐνυπάρχοντος τῷ ἐξ οὗ ἐστίν· ἐν ἐστίν ἄρα πάντα ἐν τῇ ὁμοιομερείᾳ:

Ἡ δευτέρα αἰτία αὕτη, εἰ φθαρτικὰ μὲν ἀλλήλων φύσει τὰ ἐναντία (φαίνεται δὲ ἐκ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία γινόμενα), τί ἂν ἄλλο τις ὑποπτεύσειεν ἢ ἐνυπάρχοντα τοῖς ἐναντίοις ἐκκρίνεσθαι τὰ ἐναντία; μὴ γὰρ ἂν γίνεσθαι ἐξ ἐκείνων. —

Sur le livre II. (Début du chapitre III.)

Ὁ ἀπλῶς χαλκός, τὸ ὕδωρ, τὸ τριχῆ διαστατόν, ἢ πρώτη ὕλη. i. 56

Τὸ γινόμενον περὶ τῆ ὕλης εἶδος διὰ τὸ τὴν ὕλην τούτου ἐφίεσθαι. ἴσως δὲ καὶ διὰ τὸ παράδειγμα τῆς τέχνης γίνεσθαι τὸ φυσικὸν εἶδος: —

Ἐπεὶ φασὶ τινες τὴν φύσιν ἀλογον δύναμιν, πῶς οὕτω λέγουσι, καίτοι τέλος ἕνεκά τινος ποιοῦσαν, καὶ τεταγμένως; Ὅτι διττός ἐ ποιητικὸς λόγος, ὁ μὲν γνωστικῶς ποιῶν, ὃν καὶ μόνον λόγον οἶοντα· ὁ δὲ ἄνευ μὲν γνώσεως καὶ τῆς εἰς ἑαυτὸν ἐπιστροφῆς, τεταγμένως δὲ καὶ ὠρισμένως καὶ προηγούμενου τέλους τινὸς ἕνεκα. Καὶ ὡσπερ τὸ μὴ γινώσκον ἀλογόν ἐστι πρὸς τὸν γνωστικὸν λόγον, οὕτω καὶ τὸ εἰκῆ ποιοῦν ἀλογόν ἐστίν ὡς πρὸς τὸ τεταγμένως καὶ ἕνεκά του ποιοῦν. Ἡ φύσις οὖν, ὡς μὲν μὴ γνωστικῶς ποιοῦσα ἀλλ' οὐσιωδῶς ἀπστεινομένη, πρὸς πάντα καὶ οὐ τῷ προαιρεῖσθαι, ἀλογος λέγεται· ὡς δὲ τεταγμένως ποιοῦσα καὶ καθ' εἶρμόν καὶ ἕνεκά του, οὐχ ὡς τὰ ἐκ ταῦτομάτου, κατὰ λόγον ποιεῖν λέγεται. Ὡστε ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ δευτέρῳ τοῦ Περὶ γενέσεως καὶ λόγον εἶναι τὴν φύσιν συγχωρεῖ, καὶ συναίτιον μᾶλλον δεῖν λέγειν ψηφίζεσθαι: —

Ἡ ὕλη κατὰ τὸν Ἀβερρόην τριπλῆ· ἢ μὲν ἀπλῆ, ἢ τοῖς στοιχείοις ὑποκειμένη· ἢ δὲ τις σύνθετος, τοῖς ὁμοιομερέσιν ὑποκειμένη· ἢ δὲ τις σύνθετος, τοῖς ἀνομοιομερέσιν ὑποκειμένη. Ἀνταποκρίνεται δὲ τὸ εἶδος τῇ πρώτῃ ὕλῃ, ἢ σύνθεσις τῇ δευτέρᾳ, καὶ τὸ ὅλον τῇ τρίτῃ: —

Τὸ ὑποκείμενον διαφόρως· ἕνα μὲν τρόπον, ὡς ἡ ὕλη τὸ εἶδος ἀναλαμβάνει, ἀλλ' οὐδὲ ὡς τὰ στοιχεῖα κατὰ σύνθεσιν καὶ τὰ μέρη· τρίτον, ὡς τὰ πρῶτα καὶ ἀπλᾶ σώματα, ἄπερ καὶ στοιχεῖα τῶν συνθέτων καλοῦσι κατὰ σύνθεσιν καὶ ἀλλοίωσιν. Ὅσαχῶς δὲ ἡ ὕλη, τσσαυταχῶς καὶ τὸ εἶδος λέγεται:

Καὶ τὸ ποιητικὸν τριχῶς, ὡς ὁ βουλευσας, ὁ ἰατρὸς καὶ τὸ σπέρμα.

Ὁ μὲν βουλευσας τὴν ἀρχὴν ἐνδιδοὺς τῆς ποιήσεως, οὐκ ἐφαπτόμενος· ὁ δ' ἰατρὸς αὐτὸς ἐργαζόμενος· τὸ δὲ σπέρμα μέσον πως τοῦ τε ποιητικοῦ καὶ τοῦ ὑλικοῦ, εἴπερ τῆ ἑαυτοῦ μεταβολῇ καὶ γινόμενον ἅμα ποιεῖ, τοῦ κυρίως ποιοῦντος ἐξηρησθαι τοῦ γινομένου ὀφείλοντος:

6 Οὔτε ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Ἰστέρων, οὔτε ἐν τῇ Μετὰ τὰ φυσικά, οὔτε ἐνταῦθα τίθησιν ἓνα λόγον τοῦ αἰτίου, ἵνα μετὰ ταῦτα διέλθῃ τοῖς εἶδεσι, διότι τὸ αἴτιον οὐκ ἔστι συνώνυμος, ἀλλὰ κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον λέγεται· πρώτως γὰρ καὶ καθ' αὐτὸ λέγεται περὶ τοῦ τελικοῦ αἰτίου, ὡς τὸ τῆς ἀρχῆς ὄνομα καθ' αὐτὸ περὶ τῆς ποιητικῆς αἰτίας, καὶ
10 τὸ στοιχείον καθ' αὐτὸ περὶ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἶδους, ὡς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πρώτου ἐρρήθη.

Δοκεῖ μετὰ τῶν ἀπληριθμημένων αἰτίων εἶναι αἰτίαν· αἰτία γὰρ ἐστὶν ἡ τῷ εἶναι ἔπεται τι, ἐγλονότι τὸ ἀποτέλεσμα· ἀλλὰ τῇ ὕλῃ καθ' αὐτὴν οὐχ ἔπεται τι οὔδε τῶν ἄλλων αἰτίων οὐδενί, ἀλλὰ πᾶσιν ὁμοῦ. Πᾶσιν
16 ἄρα ἅμα τοῖς προειρημένοις ἀρμόζει τὸ ὄνομα τῆς αἰτίας, καὶ οὐδενί καθ' αὐτό.

Ἐν ἑκάστῳ ἀποτελέσματι δύο θεωροῦνται· ἡ τελειότης αὐτοῦ, καθ' ἣν ἐστὶν ἓν καθ' αὐτό, καὶ ἡ τάξις ἣν ἔχει πρὸς ἕκαστον τῶν αἰτίων πολλῶν ὄντων, ὡς ἀτελές καὶ αἰτιατὸν ἀναφερόμενον πρὸς ἐκεῖνα. Κατὰ μὲν
20 οὖν τὸ πρῶτον, οὐκ ἀρκούντως ἀναφέρεται πρὸς ἓν ὁποιοῦν τῶν τεσσάρων αἰτίων· οὐ γὰρ ἀρκεῖ πρὸς τὴν ὅλην τελειότητα τοῦ αἰτιατοῦ τὸ ἐν μόνον αἴτιον ἄνευ τῶν λοιπῶν. Κατὰ δὲ τὸ δεύτερον ἀρκούντως ἀναφέρεται πρὸς ἓν. Ἡ καὶ ἄλλως· ὅτι πρὸς μὲν τὸ τοιόνδε εἶναι ἀνάγκη πάντα τὰ αἴτια συναξεῦχθαι· πρὸς δὲ τὸ ἀπλῶς εἶναι ἀρκεῖ καὶ ἡ τοῦ ἓνος αἰτίου
26 λήψις ὁποιοῦν. Ὅθεν καὶ ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν, ὁποιοῦν ὄντος αἰτίου, ἀνάγκη εἶναι φάμεν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα: —

Φυσικῆ ὕλη

ἡ ἀπλῆ ἐστὶν, ὡς ἡ 30 πρώτη ὕλη, ὡς τοῖς στοιχείοις ὑποκειμένη.	ἡ σύνθετος πρώτη, ὡς τὰ εἰσὶ στοιχεῖα, τὰ τοῖς ὁμοιομερέσιν ὑποκείμε- να σαρκὶ καὶ ὀστέοις:	ἡ σύνθετος β', ὡς σάρκα καὶ ὀστᾶ, τὰ τοῖς ἀνο- μοιομερέσιν ὑποκείμε- να, οἷον χειρὶ, κεφαλῇ:
---	--	---

ἡ τεχνικῆ ὕλη

ἡ ἀπλῆ, ὡς τὰ 35 στοιχεῖα τῶν συλλαβῶν.	ἡ σύνθετος πρώτη, ὡς ἡ ὕλη τῶν σκευῶν.	ἡ σύνθετος δευτέρα, ὡς αἱ προτάσεις τοῦ συμπεράσματος:
---	--	--

f. 67 | Πολύκλειτος ὁ ἀνδριαντοποιὸς ἐδημιούργησεν ἀνδριάντα, πᾶσαν ἔχοντα μελῶν συμμετρίαν καθ' αὐτὰ μὲν καὶ πρὸς ἀλληλα, ὡς διὰ τοῦτο τὸν Πολύκλειτον καλεῖσθαι κανόνα:

Τὸ δυνάμει νῦν λέγει οὐκ ἐπὶ τοῦ οἴου τε γενέσθαι· οὐκέτι γὰρ οἷά τε γενέσθαι τὰ ἴδη γεγονότα, τοιοῦτος δὲ ὁ οἰκοδομήσας οἰκοδόμος καὶ ἡ οἰκοδομηθεῖσα οἰκία· ἀλλ' ἀπλῶς ἀντικείμενα τοῖς ἐνεργοῦσι. Ταῦτα δὲ ἐστὶ τὰ οὐκ ἐνεργοῦντα· οὐκ ἐνεργεῖα δὲ τὰ τε οἷά τε ἐνεργῆσαι καὶ τὰ πεπαυμένα τῆς ἐνεργείας:

Chapitre IV. — Τὸ πρῶτον ἐπιχείρημα τῶν ἀναιρούντων τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον τοιοῦτον· πάντων τῶν γινομένων αἰτία ὠρισμένα εἰσὶν· οὐδενός, ὧν ἐστὶν αἰτία ὠρισμένα, αἰτία ἂν εἴη ἡ τύχη, ἢ τὸ αὐτόματον, διότι καὶν αἰτία ταῦτα λέγωσιν, ἀλλ' ἀόριστα πάντες ὁμολογοῦσιν· οὐδενός ἄρα τῶν ὠρισμένων αἰτία ἂν εἴη ἡ τύχη, ἢ τὸ αὐτόματον. Ἔστι δὲ τὸ αὐτὸ συναγαγεῖν καὶ ἐν δευτέρῳ σχήματι:

Ὁ δὲ δευτέρος λόγος τοιοῦτος ἂν εἴη. Εἰ ἔστι τῶν γινομένων αἰτιον ἢ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον, ἄτοπον ἂν τι καὶ ἄπορον ἀκολουθήσειε. Ἦ δὴποτε οἱ πάλαι σοφοί, τὰς αἰτίας τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς λέγοντες, τούτων οὐκ ἐμνημόνευσαν; Ὡ δὲ ἄτοπον ἀκόλουθον καὶ αὐτὸ ἄτοπον ἂν εἴη. Ἄτοπον ἄρα τὸ εἶναι τῶν γινομένων τινός αἰτίαν τὴν τύχην, ἢ τὸ αὐτόματον. Δυνατὸν δὲ καὶ οὕτω συναγεῖν. Εἰ μὲν γὰρ τῶν ἀρχαίων σοφῶν τις αἰτίον τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον ἐνόμισαν οὐδὲ εἶναι αὐτὰ αἰτία εἰκός· ἀλλὰ μὴν τὸ ἴγούμενον, τὸ ἄρα, λήγον. Ὅτι δὲ οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων ἐνόμιζε, δείκνυσιν οὕτως· εἰ ἐνόμιζον οἱ τὰ αἰτία γενέσεως καὶ φθορᾶς εἰπόντες αἰτιον εἶναι τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον, διώρισαν ἂν περὶ αὐτῶν· ἀλλὰ μὴν οὐ διώρισαν: —

Πρὸς τοὺς δύο λόγους ἀπαντᾷ τούτους οὐ δεικνύνα· μὴ εἶναι τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον. Καὶ πρῶτον, πρὸς τὸν πρῶτον, δεικνύς αὐτὸν τὸναντίον ἢ βούλεται περαίνοντα· βούλεται μὲν γὰρ ἀναρεῖν τὴν τύχην· λανθάνει δὲ μᾶλλον αὐτὴν κρατύνων. Εἰ γὰρ ἔχοντες ἅπαντα τὰ γινόμενα εἰς ὠρισμένας ἀνάγειν αἰτίας καὶ τοῦτο οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅμως οὐχ ἅπαντα εἰς ταύτας ἀνάγομεν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τύχης γίνεσθαι λέγομέν τινα καὶ ἐκ ταυτομάτου, ὀθλον ὡς ἕτερόν τι, παρὰ τὴν ὠρισμένην καὶ πρόδηλον ἀρχὴν οὔσαν, τὴν τύχην αἰτιώμεθα, καὶ ἔδει διὰ τοῦτο ὡς οὔσαν τὴν τύχην μνήμης τινός τυχεῖν. Νῦν δὲ οὐ φαίνονται μνημονεύσαντες· οὔτε γὰρ τύχην ἐνομάζουσιν, οὔτε τι ἄλλο τῶν δοκούντων αὐτοῖς, οἶον φιλίαν, ἢ νεῖκος, ἢ νοῦν, ἢ πῦρ, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ἐπεὶ ταῦτα ὠρισται τὰ αἰτία. Τοῦτο δὲ πᾶν καὶ πρὸς τὸν δευτέρον πως ὑπαντᾷ λόγον, πρὸς δὲν ὑπαντῶν ἔτι φησὶν τὸ ἄτοπον οὐ τοῖς λέγουσι τὴν τύχην αἰτιον ἀκολουθεῖν, ἀλλὰ τοῖς πάλαι φυσιολόγοις. Εἴτε γὰρ μηδὲν ὑπελάμβανον αἰτιον εἶναι τὴν τύχην, οὔτως ἐναργῶς οὔσαν ἄτοπον, καὶ ὅτι σοφοὺς οἰομένους εἶναι καὶ περὶ τῶν ὄλων σκοπεῖσθαι δυνατοὺς τοῦτο διελάνθανε· καὶ ὅτι μὴ ὑπελαμβάνοντες εἶναι, ὅμως οὐκ ἔπαθον τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ἐπὶ κενὸν ὄνομα καταφέρονται· εἴτε ὑπολαμβάνοντες εἶναι, παρέλιπον διδάξαι τίς ἐστὶ καὶ

τίνα ἔχει δύναμιν ἢ τύχη, καὶ τοῦτο ἄτοπον, τὴν καὶ περὶ τῶν αἰτίων γνώμην ἀποφηνάμενους, περὶ τούτου παραλιπεῖν. Ὅτι δὲ εἶχον ἔννοιάν τινα περὶ τῶν κατὰ τύχην συμβαινόντων, δηλοῖ τὸ χρῆσθαι ἐνίοτε τῷ ὀνόματι, ὡς περὶ Ἐμπεδοκλήης: —

f. 57^v | Σημειωτέον ὡς, εἰ μέμφεται Ἀριστοτέλης τοῖς λέγουσιν ἐκ ταυτομάτου εἶναι τὸν οὐρανόν, μηδεμίαν δὲ αἰτίαν αὐτοῦ εἶναι, οἷαν τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν δηλονότι, καὶ γίνεσθαι τὸν οὐρανὸν βούλεται, εἰ καὶ μὴ ἐν μέρει χρόνου καὶ ἀπὸ ποιητικοῦ πάντως αἰτίου ὠρισμένου καὶ τεταγμένου, ἀλλ' εἴη ἂν τὸ ποιοῦν νοῦς, ἢ εἰ τι καὶ νοῦ κρείττον, εἴπερ καὶ τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν ἢ φύσιν, ἢ νοῦν, ἢ τί τοιοῦτον ἕτερον εἶναι τὸ αἴτιον συγχωρεῖ. Φύσιν φησὶ τὴν ἐκάστου τῶν στοιχείων εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον φορᾶν, ἣτις καὶ διακρίνει αὐτὰ τῶν ἑτερογενῶν. Δίνην δὲ φησὶ τὴν τοιαύτην τάξιν ἔχειν τὸ πᾶν καταστήσασαν, ἣν περ ἔχει νῦν, ὡς συμπεριφέρεσθαι τῷ οὐρανῷ τὸν ἀέρα, καὶ τὴν γῆν ἐν μέσῳ φυλάττεσθαι διὰ τὴν ὀξεῖαν περιδίνησιν: —

Δαῖρων ὁμολογούμενον τὸ γινόμενον τινὸς αἰτιατὸν εἶναι πάντως καὶ τὸ ποιοῦν αἴτιον αὐτοῦ, δείκνυσιν ὅτι τὰ ὡς ἐπ' ἔλαττον ὄντα καὶ ἔστιν ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων καὶ ἀπὸ τύχης καὶ ταυτομάτου γίνονται. Εἰ οὖν τὰ ὡς ἐπ' ἔλαττον γινόμενά ἐστιν ἐν τῇ φύσει καὶ ἀπὸ τύχης καὶ ταυτομάτου γίνονται, φανερόν ἐστι ἔστιν ἢ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον:

Chapitre V. — Δείξας εἶναι τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον, ἐφεξῆς λοιπὸν τὸν τρόπον προστιθεῖς καθ' ὃν ἢ τύχη τῶν ὡς ἐπ' ἔλαττον αἰτία καὶ τὸ αὐτόματον, ὅτι ὡς τοῖς κατὰ προαίρεσιν καὶ φύσιν γινομένοις παρυφιστάμενον, κατὰ συμβεβηκὸς οὕτως αἰτία ἐστίν, ἐκ τούτων καὶ τὸ τί ἐστὶ δείκνυσιν. Πρὸς μὲν γὰρ τὸ εἰ ἔστιν, ἤρκει τὸ εἶναι τὰ αἰτιατά· πρὸς δὲ τὸ τίνα τὰ αἰτιατά ἐστὶ, χρεῖα τοῦ τρόπου τῆς τῶν αἰτιατῶν ὑποστάσεως. Διελὼν οὖν πάλιν τὰ γινόμενα πάντα εἰς τε τὰ ἔνεκά του καὶ τὰ μὴ τοιαῦτα· πολλὰ γὰρ καὶ ἀσκόπως γίνεται, ὡς διὰ συνήθειαν κακὴν τινὲς τὰς τρίχας ἐκτίλλουσιν· καὶ εἰπὼν τίνα ἐστὶ τὰ ἔνεκά του· ὅτι τὰ κατὰ προαίρεσιν, οἷα καὶ τὰ κατὰ τέχνην καὶ τὰ κατὰ φύσιν· δείκνυσιν ὅτι τινὰ τῶν ὡς ἐπ' ἔλαττον γινομένων ἔνεκά του γίνεται, καὶ συλλογίζεται ἐν τρίτῳ σχήματι οὕτως· ἢ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον τῶν ἐπ' ἔλαττον· ἢ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον τῶν ἔνεκά του, ὅπερ ἔλαβε νῦν ἐκ τῆς διαίρεσεως· τινὰ ἄρα τῶν ἐπ' ἔλαττον ἔνεκά του ἐστίν: —

36 Τὸ ἔνεκά του θεωρεῖται ἐν τοῖς ἀπὸ τύχης, οὐχ ὅτι ἔνεκά τινος ἐγένετο ἢ πρόοδος, οἷον τοῦ ἀγοράσαι, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦτο ἔνεκα τοῦ τέλους ἐγένετο, ὡς δοκεῖ Πορφυρίῳ· ἤλθε γὰρ ἂν, φησί, κομισόμενος τὸν ἔρανον, εἰ ἤδει. Κατὰ συμβεβηκὸς δὲ αἰτία γίνεται τὰ ἀπὸ διανοίας καὶ φύσεως, ὅταν μὴ ὦν χάριν γίνεται ταῦτα γίνηται, ἀλλὰ τίνα ἄλλα, οἷον προέρχομαι μὲν διὰ τὸ ἀγοράσαι· περιτυχῶν δὲ τῷ χρεώστῃ, ἀπέλαβον τὸ χρέος·

καταφέρεται μὲν ὁ λίθος διὰ τὸ καταλαβεῖν τὴν οἰκείαν ὀλότητα, κατὰ κεφαλῆς δὲ τινος ἐνεγχεθεῖς ἐτραυμάτισεν· ἢ τοιῶσδε πεσών, βάθρον ἐγένετο: —

Τὰ ἀπὸ διανοίας καὶ φύσεως, ὅταν μὴ γένηται ἀπὸ οἰκείας καὶ προηγουμένης αἰτίας καὶ καθ' αὐτήν, τότε λέγομεν ἀπὸ τύχης εἶναι καὶ γίνεσθαι:

Εἰ ἔστι τινὰ τῶν ὄντων κατὰ συμβεβηκὸς ὄντα, δῆλον ὅτι καὶ τὰ τούτων αἰτία κατὰ συμβεβηκὸς ἂν εἴη αἰτία:

Ὁ Ἀλέξανδρος καθ' αὐτὸ ὄν φησι τὴν οὐσίαν, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ τὸ τῆς οὐσίας συμβεβηκὸς. Ὁ δὲ Σιμπλίκιος ὄν φησι πᾶν τὸ αἰτιατόν. Ὡς οὖν αἰτιατόν, φησί, τὸ μὲν καθ' αὐτό, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς, οὕτω καὶ αἰτιον:

Διαφέρει δὲ ἡ τύχη τῶν ἄλλων τῶν κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίων, ὅτι τὸ μὲν τῷ καθ' αὐτὸ αἰτίῳ συμβεβηκεν, ἐπὶ δὲ τῆς τύχης ἢ αὐτῆς πράξεως καὶ μία, ἄλλου μὲν καθ' αὐτὴν αἰτία, ἄλλου δὲ κατὰ συμβεβηκὸς: — 15

Πάντα οὖν φησι τὰ εἰρημένα περὶ τῆς τύχης, ὅτι ἀορίστων αἰτία, ἐστὶ ἀδηλος ἀνθρώπῳ, ὅτι οὐδενὸς αἰτία ὀρθῶς λέγεται, ὅτι ἔχει τὸν εἰκότα λόγον καὶ συνάδει τῷ ἀποδεδομένῳ τῆς τύχης ὀρισμῷ:

Ἡ μὲν ἀπορία σαφής, ἢ δὲ ἐπίλυσις αὐτῆς οὕτως ἔχει: ὅταν μὲν λαβόντες τὰ κατὰ συμβεβηκὸς αἰτία συγκρίνωμεν, τότε οὐ τὰ τυχόντα αἰτία τῶν γινόμενων ἀπὸ τύχης ὁμοίως, ἀλλὰ μᾶλλον τὰ προσεχέστερα. Ὅταν δὲ τὰ ἀπλῶς ζητῶμεν, τί ἂν αἰτιον γένοιτο τῶν ἀπὸ τύχης, τότε οὐκ ἔστιν ὁσαύτως (?) εἰπεῖν τόδε τι· ἀπειρα γὰρ καὶ ἀόριστα ληφθῆναι δύναται:

| Τὸ παρά μικρὸν ἢ ἐπὶ τοῦ τὸ ὅλον κακὸν καὶ ἀγαθὸν παρά μικρὸν f. 58^v λαβόντος· καὶ λαμβάνεται κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον, ἢ κατὰ Σιμπλίκιον, ὃ καὶ βέλτιον ἐπὶ τῶν παρά μικρὸν ἐλθόντων ἐμπεσεῖν εἰς μέγα κακὸν ἢ ἀγαθόν:

Εἰ ἡ τύχη, ἐν οἷς ἢ εὐτυχία, ἢ δὲ εὐτυχία, ἐν οἷς ἢ εὐδαιμονία, διότι τῆς εὐδαιμονίας ταυτὸν πως ἐστίν, ἢ δ' εὐδαιμονία ἐν τῇ πράξει, διότι 30 εὐπραξία τις ἐστὶ, καὶ ἡ τύχη ἐν πράξει ἐστὶν ἄρα. Οὐ καλῶς δὲ δοξάζουσιν οἱ τὴν εὐτυχίαν εὐδαιμονίαν οἰόμενοι, ἀλλ' ἐστὶ μὲν τι τῶν πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν, οὐ μὴν ταυτὸν οὐδὲ ὁμοιον, εἴπερ ἢ μὲν ἀβέβαιος, ἢ δὲ μονιμωτάτη. Ὅτι δὲ ἐν προαιρέσει καὶ πράξει ἢ τύχη, δείκνυσι καὶ ἐκ τοῦ ἀντικειμένου. Εἰ γὰρ ἐν οἷς πράξεις οὐκ ἔστιν εὐτυχία οὐδὲ τὰ ἀπὸ 35 τύχης, εὐδηλον ἐστὶ καὶ ταύτη ἢ τύχη ἐν πράξει ἐστίν:

Τὰ ἄψυχα καὶ παιδία καὶ θηρία ποιητικὸν μὲν αἰτιον τῶν ἀπὸ τύχης οὐ δύναται εἶναι, διότι ἢ τύχη προαιρέσει παρυφίσταται καὶ πράξει· πάσχειν δὲ ἀπὸ τύχης δύναται καὶ ταῦτα, ὅταν ὁ πράττων, ὧ τὸ ἀπὸ τύχης ἀκολουθεῖ, πράξῃ τι περὶ αὐτὰ ἀπὸ τύχης, οἷον ὁ τὸν τύραννον 40

πλήξας μὲν ἐπὶ τῷ ἀνελεῖν, διακόψας δὲ τὸ φύμα καὶ ἰασάμενος· εὐτυχὲς γὰρ ἂν οὕτω λέγοιτο τὸ ξίφος. Μήποτε δὲ ταῦτα οὐ τῶν ἀψύχων εἰσὶ τυχαῖα, ἀλλὰ τῶν ἐνεργούντων περὶ αὐτά· τῷ γὰρ ζωγράφῳ καὶ τῷ λιθοξόῳ ἄλλο τι ποιοῦντι ἄλλο τι συνέβη, καὶ τούτοις δὲ ἴσως καθ' ὁμοίω-
 5 τητα, ὅτι ἐπ' ἄλλου γενομένοις ἄλλο ἀπήντησεν:

Τὸ ὑπὸ ταῦτομάτου λέγομεν ἐν τοῖς ἔνεκά του γινομένοις ἀπλῶς, κατὰ τε φύσιν ὁηλαδὴ καὶ προαίρεσιν, ἐπεὶ καὶ ἄμφω ἔνεκά του ποιεῖ, ὅταν ταῦτα τὰ ἔνεκά του γινόμενα μὴ γένηται ἔνεκα τοῦ συμβάντος, ἀλλ' ἄλλου τινὸς ἔνεκα, ἐπακολουθήσῃ δὲ τὸ συμβάν οὐκ ἐκ τῆς φύσεως
 10 τοῦ πράγματος, ἀλλ' ἐξωθεν. Ἀπλῶς μὲν οὖν τοῦτό ἐστι τὸ ἐκ ταῦτομάτου ἐν πάσῃ ὁμοίως καὶ λογικοῖς καὶ ἀλόγοις καὶ ἀψύχοις θεωρούμενον· ἰδίως δὲ τοῦτο ἐν τοῖς προαιρετικοῖς συμβαῖνον ἀπὸ τύχης λέγεται:

Τὸ μάρτην τρίτον· ἢ γὰρ οὐδὲν ἕτερον ἀκολουθεῖ τῷ μάρτην γινο-
 15 μένω, ἀλλὰ μόνον τοῦ οἰκείου τέλους ἠμάρτηκεν, ὡς ἡ βιάδισις τοῦ τὴν γαστέρα λαπαχθῆναι· ἢ ἕτερον τέλος ἀκολουθεῖ παρ' ἐκεῖνο οὐ ἔνεκα ἐγένετο τὸ προγεγονός· ἢ καὶ ἐκεῖνο ἀκολουθεῖ τὸ οὐ ἔνεκα, καὶ ἄλλο παρ' ἐκεῖνο· κατέπεσε γὰρ ὁ λίθος οὐ τοῦ πατάξαι ἔνεκεν, ἀλλ' ἵνα τὸν οἰκεῖον καταλάβῃ τόπον· διὸ ἀπὸ ταῦτομάτου μὲν οὕτω κατέπεσεν ὡς
 20 πλήξαι, καθ' αὐτὸ δὲ ὡς τὸν οἰκεῖον τόπον καταλαβεῖν· μάρτην δὲ ὡς πρὸς τὸ πλήξαι κατέπεσε, καὶ ἡ πληγὴ ἀπὸ ταῦτομάτου, ὅτι πέσοι μὲν ἂν ὑπὸ τινος βληθεὶς ἔνεκα τοῦ πατάξαι, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τοῖς ἔνεκά του ἐστὶν· οὐ μέντοι διὰ τοῦτο ἔπεσεν: —

Chapitre VI. — Οὔτε δὲ ταῦτὸν τὸ μάρτην τῷ αὐτομάτῳ, ἀλλὰ
 25 παρώνυμον τὸ αὐτόματον ἀπὸ τοῦ μάρτην· οὔτε ποιητικὸν τοῦ αὐτομάτου, ἀλλὰ καθόσον ἄπρακτον τὸ μάρτην ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, κατὰ τοσοῦτον ἐδείχθη αὐτοῦ πρὸς πίστιν τῆς τοῦ αὐτομάτου ἀποδόσεως, καὶ αὐτοῦ τοιούτου ὄντος· ποιητικὸν δὲ τὸ αὐτόματον καὶ αἰτιατὸν τὸ ἀπὸ ταῦτομάτου, ὡς ἡ τύχη καὶ τὸ ἀπὸ τύχης:

f. 59 | Μᾶλλον μὲν αὐτομάτως γίνεσθαι βηθήσεται· τὰ παρὰ φύσιν, ἢ ἀπὸ τύχης, οὐ μὴν ἀπλῶς· οὐ γὰρ τῶν ἐκ ταῦτομάτου γινομένων πάντων ἐκτός ἐστι τὸ αἷτιον. Ἐνίων γὰρ τῶν παρὰ φύσιν γινομένων ἐντός ἐστι τὸ αἷτιον, οἷον θλίψις, ἢ δυσκρασία, ἢ πλεονασμὸς ὕλης, ἢ ἐνδεια· ὥστε ταῦτα μὲν οὐκ ἂν εἶη ἀπὸ ταῦτομάτου, τῶν δὲ φύσει καὶ οὐ κατὰ προ-
 35 αἰρεσιν τὰ ἐξωθεν ἔχοντα τὴν αἷτιαν, ταῦτα ἂν εἶη οὐκ ἀπὸ τύχης μὲν, ἐκ ταῦτομάτου δέ, διότι κοινῶς μὲν ἐκ ταῦτομάτου πάντα ὅσα μὴ τοῖς προηγησαμένοις αἷτιοις ἀκολουθεῖ· τούτων δὲ ἀπὸ τύχης μὲν τὰ τοῖς κατὰ προαίρεσιν ἐπισυμβαίνοντα· ἐκ ταῦτομάτου δὲ εἰδικώτερον τὰ τῆς φύσει συνεπακολουθοῦντα. Φύσιν δὲ τὴν ἄλογον πάσαν ἀκουστέον
 40 ζώην: —